

Шумовецька С. П.

*доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби
імені Богдана Хмельницького*

Голярдик Н. А.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби
імені Богдана Хмельницького*

Макогончук Н. В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
стприий викладач кафедри психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби
імені Богдана Хмельницького*

**АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ДІАЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ
ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»
Й «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»**

Сьогодні одним з важливих завдань педагогічної науки є визначення шляхів підвищення результативності освітнього процесу, використання багатої спадщини минулого та новітніх досягнень. Діалогічні методи навчання дозволяють урізноманітнити освітній процес, підвищити роль міжособистісної взаємодії на рівнях «викладач – курсант» і «курсант – курсант», збагатити комунікативний досвід усіх учасників педагогічного процесу, сформувати у курсантів навички спільної діяльності та командної роботи.

У системі професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників велике значення має вивчення таких навчальних дисциплін, як «Історія України та української культури» й «Українська мова за професійним спрямуванням». Зміст навчального матеріалу цих дисциплін є важливим засобом ознайомлення майбутніх офіцерів-

прикордонників з історією своєї Батьківщини, з найважливішими цінностями професійної діяльності.

Під час викладання таких навчальних дисциплін, як «Історія України та української культури» й «Українська мова за професійним спрямуванням», доцільно орієнтуватись на досягнення комунікативної філософії та лінгвістичної прагматики. Філософи та лінгвісти на сьогодні одностайні в тому, що діалог має першочергове значення в сучасному житті, допомагає людям зрозуміти один одного, визнавати думку інших, узгоджувати зусилля для досягнення спільних цілей. С. Ганаба щодо цього наголошує на діалоговій природі людського буття: «Поза діалогом людина не існує свідомо» [1, с. 81]. Тільки в діалозі, підкреслює дослідниця, «можна зрозуміти іншу людину, її світогляд і цінності, а визнання Іншого через діалог унеможливує домінування та пригнічення одним Я світу Іншого буття» [1, с. 79]. Загалом значення діалогу полягає в тому, що він дозволяє виявляти виважене і водночас поважливе ставлення до іншої людини, до її світогляду і цінностей. Діалогічне спілкування стає партнерською взаємодією, що допомагає узгодити й об'єднати зусилля для налагодження відносин і досягнення результату.

Під час вивчення «Історії України та української культури» доцільно використовувати такі діалогічні методи, як «мозковий штурм» чи «круглий стіл». Зокрема темами «мозкового штурму» можуть бути такі: «Походження Русі», «Спільна колиска Київської Русі?», «Київська Русь і її спадщина», «Творення русько-української нації», «Генеза українського козацтва», «Українці сьогодні: особливості масової свідомості» тощо.

«Круглі столи» під час вивчення «Історії України та української культури» доцільно проводити на такі теми: «Богдан Хмельницький – фундатор козацької держави», «Іван Виговський і його державотворча програма», «Петро Дорошенко та Острозька комісія», «Державницькі заходи Івана Самойловича», «Визвольна акція Івана Мазепи та його система державотворення», «Місія Пилипа Орлика», «Іван Скоропадський та його спроби врятувати українську державність», ««Історія русів»: початок нового козацького міфотворення» тощо. У такий спосіб курсанти мають можливість розширити своє розуміння актуальних проблем української історії, удосконалити вміння аргументувати свою думку та слухати інших учасників. Під час колективного обговорення тієї чи іншої проблеми курсанти можуть досягти певної загальної думки щодо неї, через зіставлення різних думок пізнати істину.

Використання діалогічних методів дозволяє акцентувати увагу курсантів на різних аспектах взаємозв'язку людей у ситуації їх зустрічі,

розширити простір співробітництва. У спільному процесі пізнання курсанти мають можливість здобувати знання в спільній діяльності через діалог, полілог між собою та з викладачем. У такій взаємодії вони вчаться обмінюватися інформацією, моделювати ситуації, спільно вирішувати проблеми, оцінювати дії товаришів і свою поведінку. Загалом значення діалогічних методів полягає в тому, що вони дозволяють вчити курсантів виражено і водночас з повагою ставитись до інших людей, до їхнього світогляду і цінностей.

На основі діалогу доцільно будувати евристичні бесіди, презентації, «ділові ігри», практичні групові й індивідуальні вправи, обговорення відеозаписів тощо [2, с. 39]. У такий спосіб курсанти вчитимуться встановлювати контакти; враховувати ситуацію, у якій відбувається спілкування; отримувати чи повідомляти інформацію; пояснювати та аргументувати свою думку, визначати та відстоювати стратегію комунікативної поведінки; передбачати результат свого висловлювання або відповідь співрозмовника; уважно слухати й чути, підтримувати розмову. Значну увагу необхідно звертати на вміння курсантів слухати, задавати уточнювальні питання, перефразовувати чи інтерпретувати почуте і сказане.

Методом «ділової гри» можна пропонувати курсантам вивчати теми «Встановлення ділових контактів», «Прикордонно-представницькі зустрічі», «Управлінське спілкування». Ділові ігри є важливим елементом спільної діяльності викладачів та курсантів щодо вирішення професійно важливих завдань. Вони дозволяють закріплювати й поглиблювати теоретичні знання курсантів, удосконалювати їхні професійні комунікативні вміння і навички, вчити підтримувати контакт зі співрозмовником, вирішувати конфліктні ситуації, освоювати комунікативні способи оптимізації службових відносин та ін.

Отже, використання діалогових методів навчання дозволяє формувати вміння і навички курсантів вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами у різних формах, сферах і жанрах мовлення, тобто забезпечувати належний рівень їхніх професійно необхідних комунікативних умінь.

Список використаних джерел:

1. Ганаба С. О. Історична освіта у методологічному фокусі інтерсуб'єктивності: моногр. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 152 с.
2. Сисоева С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. Київ: ЕКМО, 2011. 320 с.